

NEWSLETTER

institut
VÁCLAVA
KLAUSE

Jiří Weigl:

Alternativa pro Německo

Hans-Olaf Henkel:

Evropská měna vyžaduje radikální změnu

Anketa – Jaký růst vývozu potřebujeme pro růst české ekonomiky? (Vladimír Tomšík, Karel Dyba, Stanislava Janáčková, Jaroslav Ungerma, Jan Skopeček)

Václav Klaus:

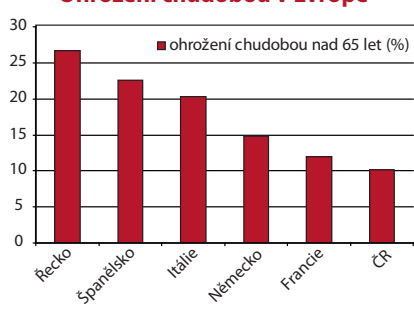
Předmluva ke knize
Iana Plimera

Politický komentář IVK:

Kam povede katolickou církev obamovský papež?

KVĚTNOVÝ GRAF IVK

Ohrožení chudobou v Evropě

Institut Václava Klause o.p.s.

Šárecká 29

160 00 Praha 6

e-mail: office@institutvk.cz

www.institutvk.cz

IVK – Newsletter

Institutu Václava Klause

Registrace MK ČR E 11024

Periodicita: měsíčník

Datum vydání: 24. 5. 2013

Alternativa pro Německo

Jiří Weigl,

výkonný ředitel
Institutu Václava Klause

Evropou již několik let obchází vleklá finanční a ekonomická krize. Na politické scéně evropských zemí to obvykle znamená posilování levicového populismu nebo nacionalistických hnutí. V Německu, kterému se v současném evropském marasmu relativně daří, přicházejí na politické scéně změny z poněkud nečekané strany.

Bylo jen otázkou času, jak dosavadní nezpochybnitelný konsensus německé politiky – zachránit euro a dosavadní směřování evropské integrace – narazí na nespokojenost německé veřejnosti, bude zpochybněn a stane se velkým volebním tématem.

Bylo jen otázkou času, jak dosavadní nezpochybnitelný konsensus německé politiky – zachránit euro a dosavadní směřování evropské integrace – narazí na nespokojenost německé veřejnosti, bude zpochybněn a stane se velkým volebním tématem. To se právě nyní v Německu stalo. Odpor proti této politice však překvapivě zvedly osobnosti a kruhy velmi seriózní a respektované ze sféry velkého průmyslu a ekonomické vědy.

První vlašťovky kritiky evropských a s nimi souvisejících německých poměrů zaznívají již několik let od takových postav, jako je bývalý člen bankovní rady Bundesbanky Thilo Sarrazin nebo bývalý prezident Federace německého průmyslu (BDI) Hans-Olaf Henkel, jehož text přetiskujeme v tomto čísle Newsletteru IVK. Na politické scéně se prvním úspěchem odpůrců eura stal výsledek posledních zemských voleb v Bavorsku, kde se euroskeptické hnutí Svobodných voličů stalo třetí nejsilnější stranou v zemském parlamentu. To se však připisovalo spíše specifickým bavorské politiky a vztahům v CSU. Svobodným voličům se přes podporu osobností jako

H. O. Henkel nedávala velká šance v celostátních volbách, které se budou konat 22. září.

Do politiky se rozhodli vstoupit nespokojení akademici – profesori ekonomie z německých univerzit, pod jejichž vedením vznikl na celoněmecké politické scéně nový subjekt – Alternativa pro Německo.

V posledních měsících se však situace začala měnit. Do politiky se rozhodli vstoupit nespokojení akademici – profesori ekonomie z německých univerzit, pod jejichž vedením vznikl na celoněmecké politické scéně nový subjekt – Alternativa pro Německo, který s výraznými ambicemi rozbouril vody německé politiky. Hlavním tématem strany, jejíž ustavující sjezd se konal teprve před měsícem, je neudržitelnost zachrany eura a nezbytnost přehodnocení dosavadního směřování evropské integrace. Nezbytný je zánik měnové unie, možnost návratu k marce a vlastní měnové politice v Evropě suverénních států.

Podle zveřejněných údajů se nová strana zdá přijatelnou alternativou pro celou čtvrtinu dotázaných a 7 % je připraveno ji dnes volit.

Stranu vede hamburský profesor makroekonomie Bernd Lucke. Rétorika a argumentace strany je radikální, avšak věcná, kultivovaná a fundovaná, vyhýbající se populismu a xenofobii ultrapravice. Sama se na politické scéně řadí napravo od dnes vládnoucí koalice CDU/CSU a FDP. To je v dnešní Evropě unikátní fenomén – nespokojenost vyjadřuje radikální, ale nepopulistická pravicová strana, což může zaujmout značně široké voličské vrstvy i mimo okruh radikálních nespokojenců.

Dosavadní průzkumy ukazují, že se to pravděpodobně děje. Podle zveřejněných údajů se nová strana zdá přijatelnou alternativou pro celou čtvrtinu dotázaných a 7 % je připraveno ji dnes volit. Pokud by se to stalo, na německé politické scéně, a především na pravé části politického spektra, by mohlo dojít k zajímavým změnám. ■

Evropská měna vyžaduje radikální změnu

Hans-Olaf Henkel,
bývalý prezident
Federace německého
průmyslu (BDI)

Politika „zachránit euro za každou cenu“ může zachránit euro, ale nakonec zničí konkurenceschopnost celé eurozóny. Euro se stává ekonomickou noční můrou, vyvolává dramatické sociální nepokoje a novou nedůvěru po celé Evropě. Přesto většina politiků nadále považuje měnovou unii za ekonomický úspěch. Přestože stále větší počet ekonomů v Německu i jinde kritizuje bující počet summitů eurozóny, Evropskou centrální banku (ECB) a různé záchranné balíčky, jen málokdo se odváží zpochybnit samotné euro, natož navrhnout alternativy.

Systém nezodpovědnosti

Sám jsem byl mnoho let nadšeným příznivcem eura, ale dnes se domnívám, že to byl největší omyl v mém životě. Nyní se domnívám, že nastal čas přestat se „stádovitým myšlením“, postavit se tváří v tvář realitě a navrhnout východisko z této krize.

Sám jsem byl mnoho let nadšeným příznivcem eura, ale dnes se domnívám, že to byl největší omyl v mém životě.

Politici obvykle rádi staví rovnítko mezi euro a společný trh. Avšak bylo to právě vytvoření jednotného trhu v roce 1992, které přineslo svobodný obchod, konkurenci a nové bohatství v Evropě, a nikoli zavedení eura o šest let později. Dnes došly argumenty pro zachování eura typu „jedna velikost padne všem“ nejen politikům, ale také většině ekonomů. Vzhledem k tomu, že eurozóna uvízla v recesi a celkový počet nezaměstnaných osob v Evropě dosáhl nového rekordního počtu téměř 19 milionů lidí, nezbyly téměř žádné ekonomické argumenty hovořící ve prospěch eura.

Namísto toho, aby byla vedoucí silou v eurozóně subsidiarita, je na pořadu dne centralizace.

To by nemělo být žádným velkým překvapením, protože samotné základní pilíře dosud úspěšných tržních ekonomik v Evropě se nyní hroutí. Namísto toho, aby byla vedoucí silou v eurozóně subsidiarita, je na pořadu dne centralizace. Konkurence mezi zeměmi je nahrazována harmonizací. Národní odpovědnost jednotlivého člena

eurozóny za svůj dluh je nahrazována socializací dluhů, což vytváří zdánlivě dokonalý systém nezodpovědnosti.

Nové neshody

Je pravdou, že pro záchranu eura je zapotřebí snížit obrovské rozdíly v produktivitě například mezi Řeckem a Německem. A z tohoto důvodu jsou vynakládány významné snahy zlepšit konkurenceschopnost Řecka. Avšak současně je zde tlak na Německo, aby bylo méně efektivní. Nedávno se v tomto smyslu vyjádřil francouzský ministr průmyslu a byla to zdánlivě logická žádost ve světle rostoucího rozdílu v konkurenceschopnosti mezi Francií a Německem. Avšak výsledek by byl až příliš předvídatelný; celková konkurenceschopnost eurozóny by nebyla schopna udržet krok se zbytkem světa.

Účelem eura bylo původně napomoci pokojné integraci Evropy, avšak dnes euro vyvolává nedůvěru, antagonismus a nové neshody. Před krizí eura bylo Německo v Řecku nejoblíbenějším národem a dnes je nejvíce nenáviděným národem. Německo-francouzské vztahy, které byly kdysi základem evropské integrace, jsou na nejnižším bodu za celá desetiletí. Nezaměstnaná mládež v Aténách, Lisabonu a Madridu protestuje proti „německému diktátu“.

A co je ještě horší, trhlina mezi sedmnácti členy eurozóny a deseti zeměmi mimo eurozónu se rozšiřuje. Většina lidí v zemích mimo eurozónu ztrácí chuť vstoupit do eurozóny. A následkem zpráv o krizích eura na kontinentu dosáhl počet Britů, kteří úplně odmítají EU, nejvyšší úroveň v historii. Stručně řečeno, euro není pouze konkurenceschopnost Evropy, nýbrž dokonce samotnou evropskou myšlenku.

Euro není pouze konkurenceschopnost Evropy, nýbrž dokonce samotnou evropskou myšlenku.

Ve snaze zachránit měnu typu „jedna velikost padne všem“ je eurozóna transformována na centralizovaný mnohonárodnostní politický útvar. Existuje mnoho příkladů z historie, které ukazují odstředivé síly vedoucí ke konečnému rozpadu takového státu: SSSR i Jugoslávie se rozpadly. Dokonce i v některých zemích EU se lidé stavějí odmítavě k tomu, že by patřili do takového centralizovaného útvaru. Stále větší počet Skotů a Katalánců požaduje nezávislost. Když Belgie jako země se dvěma a půl jazyky nikdy nedosáhla skutečného sjednocení, jak by to mohla EU dokázat se 23 jazyky? Když jsou národy, regiony a země nuceny se sjednotit pod praporem ideologie, ať už

je to komunismus, socialismus nebo v tomto případě umělá měna, nevyhnutelně to vytvoří nové odstředivé síly.

Ztracená konkurenceschopnost

Zdá se, že všechny chyby, které byly učiněny během prvních dvanácti let existence eura, se budou opakovat. S novou fiskální a rozpočtovou disciplínou v takzvaném „fiskálním kompaktu“ souhlasilo 25 vlád z celkového počtu 27 vlád v EU, ale nikdo není schopen vysvětlit, kde máme vzít jistotu, že tyto politiky budou tato nová pravidla dodržovat, když maastrichtská pravidla předtím porušili více než stokrát. Jaký to má smysl, když Německo začlení „dluhovou brzdu“ fiskálního kompaktu do své ústavy, když Francie odmítá učinit stejný krok? Proč by kterékoli „jižní země“, včetně Francie, měly kdy splnit své fiskální závazky v budoucích letech, když je neplní již v tomto roce a neplní je ani v příštím roce?

Úroková sazba typu „jedna velikost padne všem“ přispěla k nadměrné zadluženosti řecké vlády a k vytvoření španělské realitní bubliny.

Panuje všeobecný souhlas, že úroková sazba typu „jedna velikost padne všem“ přispěla k nadměrné zadluženosti řecké vlády a k vytvoření španělské realitní bubliny. Tak proč se politici znovu snaží tyto rozdíly vyrovnat? V závěrečných desetiletích 20. století byly zaznamenány desítky takovýchto „sestřihů“ (dobrovolného snížení dluhu ze strany věřitele), které byly uplatněny vůči držitelům řeckých obligací (poslední dvě důležité úpravy byly provedeny v Argentině a Rusku), avšak žádná z nich nebyla nikdy provedena bez současné devalvace. Avšak protože externí devalvace není v měnové unii možná a protože interní devalvace nestačí ke znovuzískání konkurenceschopnosti, Řecko bude muset znovu a znovu chodit k holiči. Může se podařit, že to „Řecko ustojí“ po celá desetiletí, a může se podařit vyplatit z problémů Španělsko, ale tento systém by se zaručeně zhroutil, pokud by na dveře zaklepal nějaká větší země.

Problém Francie

Zaměření na Řecko, Portugalsko a Španělsko odvrátilo pozornost od skutečného problému, kterým je Francie. V roce 2011 byl podíl vládního deficitu na HDP Francie třikrát vyšší než podíl vládního deficitu na HDP Německa, míra nezaměstnanosti tam dosahuje téměř 11% a každý čtvrtý mladý francouzský občan je bez práce. Mzdové náklady ve Francii výrazně převyšují mzdové náklady v Německu, takže není

divu, že francouzský průmysl ztratil konkurenceschopnost.

Na žebříčku Světového hospodářského fóra, který uvádí pořadí nejvíce konkurenceschopných zemí, je Německo na šestém místě a Francie na osmáctém místě. Existují stále někteří skvělí francouzští globální hráči jako Michelin, LVHM a Air Liquide, ale Francii chybí solidní základna malých a středních podniků, jaká existuje v Itálii a Německu. Francouzský státní sektor zaznamenal prudký vzestup na více než 56 % HDP a 9 % francouzských občanů je nyní zaměstnáváno francouzským státem, zatímco v Německu se jedná o 5 % občanů. Poté, co nově zvolená francouzská vláda v loňském roce zvýšila minimální mzdu na rekordní úroveň, zvýšila daně podnikům a snížila věk odchodu do důchodu pro některé francouzské pracovníky, nebylo žádným překvapením, že agentura Moody's začala snižovat úvěrový rating této země.

Nová politika spočívající v zavádění drastických sociálních a fiskálních reforem v jižní části eurozóny nefunguje. Na jedné straně vedla k vytvoření bludného kruhu, protože růst se tam zastavil, přičemž nezaměstnanost prudce roste a počet firem se snižuje, takže dochází k nahlodávání daňové základny. Na druhé straně jsou severní

země eurozóny žádány, aby učinily ústupky ve svých omezujících finančních politikách a aby fungovaly jako „bohatí strýčkové“, kteří budou financovat jih při nekonečném vyplácení z jeho dluhů.

Nové euro

To, co nyní potřebujeme, je řízená segmentace eurozóny formou společného vystoupení jejích nejvíce konkurenceschopných zemí – Rakouska, Finska, Německa a Nizozemska – a vytvoření nové měny, která by mohla nést název „severní euro“. Současné euro bude poté sloužit jako společná měna ostatních a méně konkurenceschopných zemí. Výhody pro jižní země jsou zjevné: slabší euro by zlepšilo jejich konkurenceschopnost a vyvolalo by nový ekonomický růst, zvýšilo zaměstnanost a posílilo daňovou základnu. Severní země by se musely vypořádat se zhodnocenou měnou, čemuž jsou navyklé již po desetiletí. S největší pravděpodobností by se k nim přidaly některé ze zemí, které nejsou v současné době v eurozóně, například Švédsko, Dánsko a Česká republika.

Flexibilní systém členství by umožňoval přecházet z jednoho systému do druhého, jakmile by to ekonomická a fiskální situace umožnila. Severní euro by bylo spravováno přesně podle pravidel původní Maas-

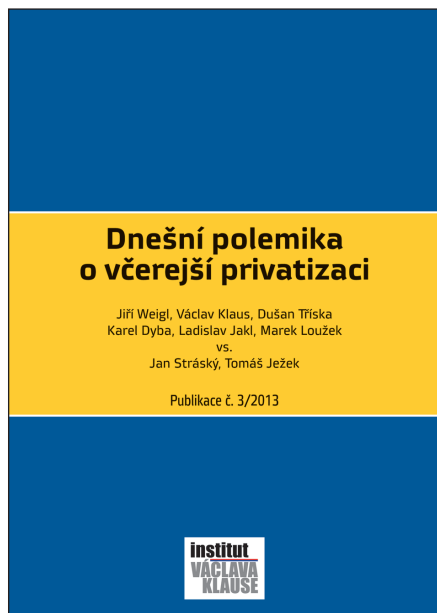
trichtské smlouvy se skutečně nezávislou centrální bankou. Měnové výkyvy by byly regulovány stejným způsobem, jakým Švýcarská národní banka reguluje směnný kurz mezi švýcarským frankem a eurem.

To, co nyní potřebujeme, je řízená segmentace eurozóny formou společného vystoupení jejích nejvíce konkurenceschopných zemí – Rakouska, Finska, Německa a Nizozemska – a vytvoření nové měny, která by mohla nést název „severní euro“.

V některých jižních zemích by bylo samozřejmě nezbytné snížení dluhu neboli takzvaný „sestřih“. Země přecházející na severní euro by měly poskytnout jednorázový příspěvek tím, že by se vzdaly některých z již poskytnutých úvěrů a záruk, čímž by získaly jakousi „výjezdní doložku“. Euro by tedy mělo být upraveno tak, aby odpovídalo stávající evropské fiskální a ekonomické realitě a nikoli naopak.

*Europe's World, Spring 2013.
Z angličtiny přeložil Jan Křišťan.*

NOVINKA

Institut Václava Klause nabízí sborník „**Dnešní polemika o včerejší privatizaci**“ (2013), do něhož přispěli **Jiří Weigl, Václav Klaus, Dušan Tříška, Karel Dyba, Ladislav Jakl, Jan Stráský a Tomáš Ježek**. Publikace by neměla chybět v knihovně žádného zájemce o českou privatizaci. Slouží nejen jako zdroj informací o příběhu české transformace první poloviny 90. let, ale také o příběhu české společenské diskuse let současných.

92 stran, 100 Kč.

objednávky na:

www.cepin.cz, e-mail: cep@cepin.cz

NABÍZÍME

Institut Václava Klause a Centrum pro ekonomiku a politiku nabízí knihu **Václava Klause „Dvacet let české měny“** (2013). Těžiště knížky tvoří přednáška prezidenta na únorové konferenci České národní banky o dvaceti letech české měny a dvě kapitoly z knihy Václava Klause „My, Evropa a svět“ (Fragment 2013) o rozdělení České a Slovenské federativní republiky a měnové krizi v roce 1997.

48 stran, 50 Kč.

objednávky na:

www.cepin.cz, e-mail: cep@cepin.cz

ANKETA

Jaký růst vývozu zajistí růst české ekonomiky?

Vladimír Tomšík,
viceguvernér ČNB

Je všeobecně známo, že pro českou ekonomiku je vývoz životně důležitý. Nárůst českého exportu během posledních zhruba dvaceti let je nezpochybnitelnou „successtory“ české transformace, se kterou se z kvantitativního hlediska jiná makroekonomická veličina jen velmi obtížně může srovnávat. Export v běžných cenách vzrostl z necelých 19 miliard dolarů v roce vzniku samostatné České republiky na více než 150 miliard dolarů v roce 2012.

Osminásobné zvýšení exportu během dvaceti let je jistě obdivuhodné a nebude se již opakovat.

Osminásobné zvýšení exportu během dvaceti let je jistě obdivuhodné a nebude se již opakovat. Nicméně je třeba také zmínit, že za uvedeným vývojem se skrývají jednak cenové vlivy a jednak je to projev daleko většího zapojení českého průmyslu do výrobních procesů zahraničních výrobců. To mělo za následek sice velký růst objemu exportu, ale růst přidané hodnoty byl citelně menší.

Každá dodatečná koruna vývozu okamžitě či dokonce s předstihem vyvolává nárůst dovozu.

Došlo totiž jednoznačně ke zvýšení tzv. dovozní náročnosti exportu, což znamená, že každá dodatečná koruna vývozu okamžitě (či dokonce s předstihem) vyvolává nárůst dovozu. Podle empirických odhadů se mezní dovozní náročnost pohybuje kolem 0,8, tj. růst vývozu o 1 % vyvolá růst dovozu o přibližně 0,8%. To ale znamená, že růst exportu nemá tak dramatický dopad na růst HDP, jak by se mohlo na první pohled zdát. Vývoz se sice na HDP podílí 75 %, ale nelze se v tomto případě spoléhat na obvyklé zařikávací ekonomů, které zní „za jinak stejných okolností“. Dovoz při růstu vývozu totiž rozhodně nezůstává stejný. Zvýšení HDP o 1 % je proto podmíněno daleko vyšším růstem exportu. Při zmíněných hodnotách dovozní náročnosti české ekonomiky a podílu exportu na HDP by k takovému výsledku bylo zapotřebí růstu vývozu v rozmezí 6 až 7 %.

Mimo tento přímý důsledek má však vývoz i zprostředkovaný vliv na firemní investice do strojů a zařízení v oblasti zpracovatelského průmyslu. A zde se projevuje tzv. efekt akcelerátoru: k tomu, aby se firemní investice udržely na vysoké úrovni, nestačí pouze, že export je vysoký, ale je potřeba, aby export dále rostl. Jenom tak budou mít firmy potřebu rozšiřovat své dosavadní výrobní kapacity. Ačkoliv se tedy český export svým objemem již navrátil na předkrizovou úroveň, objem firemních investic zatím nikoliv a to tlumí jak stranu poptávky, tak i stranu nabídky české ekonomiky.

Karel Dyba,
bývalý ministr
hospodářství

V podmínkách relativně menší, otevřené české ekonomiky je hospodářský růst těsně svázan s tempem růstu zahraničního obchodu se zbožím a službami. Jistou kvantitativní informací o vztahu temp hospodářského růstu české ekonomiky a temp růstu jejího vývozu a dovozu lze v první aproximaci odvodit z příslušných dat za období od roku 2002 do současnosti.

V tomto zhruba jedenáctiletém období totiž ekonomika zažila roky poměrně vysokých temp hospodářského růstu i roky záporných temp růstu včetně relativně vysokého propadu v roce 2009. Průměrné roční tempo hospodářského růstu za toto období činilo 2,9%. Odpovídající tempo vývozu zboží a služeb bylo 7,5% a u dovozu zboží a služeb to bylo 6,1% (jde o aritmetické průměry reálných veličin, data ČSÚ, část makroekonomické údaje).

Na zhruba tříprocentní průměrný růst HDP „potřebuje“ ekonomika dosahovat růstu exportu zboží a služeb někde mezi 7 % až 8 %. To ovšem také při dovozní závislosti naší ekonomiky včetně vývozu „vyžaduje“ zhruba šestiprocentní růst dovozu zboží a služeb.

Z toho vyplývá, že na zhruba tříprocentní průměrný růst HDP „potřebuje“ ekonomika dosahovat růstu exportu zboží a služeb někde mezi 7 % až 8 %. To ovšem také při dovozní závislosti naší ekonomiky včetně vývozu „vyžaduje“ zhruba šestiprocentní růst dovozu zboží a služeb. Podobná konstelace příslušných temp růstu by byla zřejmě v souladu s vnější rovnováhou ekonomiky

i s jistým příspěvkem netto vývozu zboží a služeb k tempu růstu HDP.

Otázka zní, do jaké míry hluboká a táhnoucí se recese na trzích EU 27, kam směřuje více než 80 % našeho vývozu zboží a služeb, omezuje možnost dosahovat odpovídajících temp růstu našeho vývozu na těchto trzích (podle mě ne zcela). A do jaké míry se tento případný výpadek dá alespoň částečně nahradit urychleným růstem našeho vývozu do dynamicky rostoucích zemí skupiny BRIC a jim podobných, abychom mohli dosahovat žádaný růst ekonomiky. Nicméně každopádně platí, že diverzifikaci našeho vývozu tímto směrem je žádaný dlouhodobě prosazovat. To ovšem je již jiný příběh...

Stanislava Janáčková,
makroekonomka

Podle posledních definitivních údajů, které jsou k dispozici, tvořil v roce 2011 příspěvek čistého exportu k reálnému HDP 8,1%. Za takové situace každé procento reálného růstu HDP vyžaduje, aby čistý export reálně vzrostl o 12,5%.

Podíl celkového exportu na reálném HDP činí zhruba 80 %. Dovozní obsah exportu se však odhaduje na 65–68 %, takže z celkového růstu exportu bude pro růst HDP přínosem jen třetina.

Jak musí vzrůst celkový export? Podíl celkového exportu na reálném HDP činí zhruba 80%. Dovozní obsah exportu se však odhaduje na 65–68%, takže z celkového růstu exportu bude pro růst HDP přínosem jen třetina. V takové situaci každé procento růstu HDP, vytvořené exportem, vyžaduje, aby export vzrostl nejméně o 3,7%. Abychom dosáhli například tříprocentního růstu HDP, musel by růst exportu být dvojnásobný, nejméně kolem 11%.

Stavět oživení jen na exportu znamená stát jen na jedné noze. Ale pokud by export skutečně měl být hlavním tahounem růstu ekonomiky, závisí to životně na růstu zahraniční poptávky. To nelze očekávat od zemí eurozóny, kam až dosud směřuje kolem 66% našeho exportu – ani od EU, kam směřuje dokonce 83%.

Náš únik z recese vyžaduje přeorientování exportu na rychleji rostoucí teritoria – na země jako Turecko, Rusko, Indie, Čína, země Latinské Ameriky a jihovýchodní

Asie. Podíl EU na našem exportu se v posledních pěti až šesti letech snížil jen pomalu - z 86 na 83 %.

Naše silná závislost na exportu do EU je jednou z příčin, proč naše ekonomika neroste. Navíc jsme díky EU svázáni řadou zákazů, příkazů a regulací, které významně podvazují flexibilitu naší ekonomiky a tím i naši schopnost využít export do nových teritorií k nastartování růstu.

Dílčím pozitivem je nepřímá přeorientace, která probíhá tak, že náš nejdůležitější obchodní partner - Německo, používá zboží dovezené od nás jako jeden ze vstupů pro své vývozy. Signifikantním příkladem pro nás je, že Německo v posledních patnácti letech snížilo podíl EU na svých exportech z 69 na 57 %.

Jaroslav Unger,
makroekonomický
expert Českomoravské
konfederace odborových
svazů

Podíváme-li se na data o vývoji české ekonomiky v posledních letech, najdeme zajímavá fakta o vzájemném vztahu růstu exportu a ekonomiky. Přitom vycházím z toho, že růst ekonomiky měříme růstem hrubého domácího produktu.

Podle těchto údajů např. v roce 2006 při růstu HDP o 7 % vzrostl export reálně bezmála o 14 %. V roce 2010 vzrostl export ještě více – o 15 % ročně, ale HDP se zvýšil o 2,5 %. V roce 1998 při stagnaci HDP export vzrostl téměř o 12 % a v minulém roce při poklesu HDP o více než 1 % se export reálně zvýšil o 4 %.

Vyvozovat z těchto dat nějakou hlubší souvztažnost v tom, že export by měl růst o určité procento rychleji než HDP, podle mého soudu, nelze.

Vyvozovat z těchto dat nějakou hlubší souvztažnost v tom, že export by měl růst o určité procento rychleji než HDP, podle mého soudu, nelze.

Mám k tomu dva důvody. Za prvé – pro samotný propočet růstu HDP je nakonec důležitý pouze rozdíl mezi vývozem a dovozem zboží a služeb. V současnosti představuje ve stálých cenách zhruba 6 % celkového objemu HDP – a to je toto aktivní saldo mimořádně vysoké. Vývoj tohoto salda je důležitý zejména za situace, kdy ostatní části HDP stagnují. Tehdy jeho vzestup může rozhodovat o „růstu“ HDP, třeba jen v řádu jednoho procenta.

Za druhé – a to především. Oba ukazatele spolu souvisejí jen velmi volně. Ukazatel vývozu je ukazatel hrubého obrátu a tedy v jeho pohybu se odráží i vývoj nákladů na výrobu, jednoduše řečeno i materiálo-

vu spotřebu, která tvoří jeho rozhodující část. Naproti tomu ukazatel HDP zachycuje přidanou hodnotu – tedy ve zkratce jen odpisy, mzdy a zisk. Definičně je tak ukazatel exportu zhruba o dvě třetiny větší, než je ukazatel HDP.

Nedomníváme se proto, že by bylo možné ze vzájemného pohybu těchto dvou ukazatelů – při této jejich rozdílnosti - vyvozovat nějaké dlouhodobě platné závěry – např. ve smyslu toho, jaké je minimálně přípustné tempo růstu jednoho ukazatele ve vztahu k tomu druhému.

Jan Skopeček,
Centrum pro ekonomiku
a politiku

Zdůrazňovat význam exportu pro ekonomiku ČR není při vědomí dlouhodobé a v čase stále rostoucí otevřenosti české ekonomiky příliš potřebné. Podíl exportu na HDP činí vysokých 80 % a ČR je tak jedna z nejvíce otevřených ekonomik vůbec. Její podíl na světovém exportu činí téměř 1 % a patří tak mezi třicet nejvýznamnějších světových exportérů. Otevřenost ekonomiky se navíc v čase zvyšuje (v letech 2002–2012 rostl export v průměru o 7,5 % ročně). To se projevuje i ve vlivu exportu jako faktoru ekonomického růstu, kdy se v dekádě 2001–2010 export na růstu HDP podílel nezanedbatelnou pětinou.

Přesto je vliv exportu na ekonomický růst řadou hospodářsko-politických autorit spíše přeceňován a vliv domácí poptávky naopak podceňován. Export není sám o sobě součástí HDP, tou je až tzv. čistý export, tedy rozdíl mezi vývozy a dovozy. Čistý export zboží a služeb činil v roce 2012 výše 5,1 % HDP. To nicméně není ani důvod vliv exportu podceňovat. V průběhu stávající ekonomické recese byl čistý export jedinou součástí HDP, na rozdíl od domácí spotřeby či výdajů na tvorbu hrubého kapitálu, která svým kladným znaménkem zmiřovala propad HDP.

V roce 2010 vzrostl HDP o 2,5 % a příspěvek zahraničního obchodu na tomto růstu byl ve výši 0,5 p.b. V roce 2011 vzrostl HDP o 1,9 % a příspěvek zahraničního obchodu činil 2 p.b. A nakonec v roce 2012, kdy HDP klesl o 1,3 %, byl příspěvek čistého exportu k HDP opět kladný a to ve výši 1,5 p.b. Méně optimistický je už pohled na vývoj exportu v posledních měsících, kdy export přestává plnit roli tahouna HDP.

Neexistuje jednoduchý vztah, kterým bychom vypočítali potřebný růst exportu s cílem zvýšit tempo růstu HDP např. o 1 p.b. Vstupuje sem celá řada dalších proměnných. Je třeba si např. uvědomit, že náš vývoz má poměrně vysokou dovozní náročnost. To znamená, že růst exportu způsobuje zároveň i růst dovozu, který ale působí na růst HDP záporně. Naopak lze očekávat, že ro-

bustní růst vývozu bude znamenat i potřebu vyšší tvorby fixního kapitálu, což dále přispěje k růstu HDP. Rostoucí zisky exportních podniků se navíc projeví i ve vyšších dividendách a mzdách zaměstnanců, což bude stimulovat další součást HDP – domácí spotřebu. Je tedy možné slovy ekonomů hovořit o multiplikačním efektu zvýšeného objemu exportu.

Vzhledem k přílišné orientaci na nepříliš dynamicky rostoucí země EU není růst exportu snadným úkolem. Větší diverzifikace směrem k zemím BRICS by pomohla.

Na základě časových řad lze odhadovat, že pro kladná tempa růstu HDP by míra růstu exportu musela být výrazně vyšší, než jakou jsme pozorovali v posledním období. K zajištění ekonomického růstu exportem bychom se tak museli vrátit k hodnotám let, kdy export rostl více jak o 10 %. Růst exportu o 3,8 % v minulém roce nemohl růst HDP v žádném případě zajistit. Je také nezbytné připomenout, že růst exportu závisí primárně na vývoji zahraniční poptávky. Vzhledem k přílišné orientaci na nepříliš dynamicky rostoucí země EU není růst exportu snadným úkolem. Větší diverzifikace směrem k zemím BRICS by pomohla. Naopak řeči o nutnosti zaměřit se na nové technologie a produkty s přidanou hodnotou jsou jen marketingové módní řeči, které v realitě nikdo neocení. Pouze trh a schopnost jednotlivých firem určí, co se bude vyrábět a obchodovat. ■

Předplatné na rok 2013

Předplatné IVK zahrnuje pravidelný newsletter, sborníky a ostatní publikace, pozvánky na semináře.

Základní cena předplatného činí 660 Kč.

Studentské předplatné 330 Kč.

Dosavadní předplatitelé CEP se stávají předplatiteli IVK.

institut
VÁCLAVA
KLAUSE

predplatne@institutvkv.cz

Předmluva ke knize „Konec poplašných zpráv o Modré planetě“*

Václav Klaus

V posledních dvou desetiletích je nám autoritativně říkáno, že se Země otepluje, a to vinou lidí, a toto tvrzení je nám vnučováno jako nesporná věc. Někteří z nás se s tím však smířit nemůžeme. Než na uměle vytvářenou paniku kolem globálního oteplování plně přistoupíme, chceme vědět, je-li dnešní oteplování dlouhodobým jevem, proč se otepluje, nakolik je, popřípadě může být, toto oteplování pro lidstvo závažné (ne-li nebezpečné) a zejména jakou roli v tom má člověk a jeho chování.

Chceme vědět, je-li dnešní oteplování dlouhodobým jevem, proč se otepluje, nakolik je, popřípadě může být, toto oteplování pro lidstvo závažné (ne-li nebezpečné) a zejména jakou roli v tom má člověk a jeho chování.

Mnozí politici, novináři a aktivisté z řad vědců předstírají, že odpovědi na všechny tyto otázky znají a že je nespornost argumentů, které mají k dispozici, mimo veškerou diskusi. Podle nich globální oteplování způsobuje člověk a jeho nezodpovědné jednání (emise CO₂). Tvrdí i to, že bude oteplování neobvykle silné a že povede ke katastrofálním následkům. To všechno završují sebevědomými výroky, že je klimatologická věda „uzavřena“, což nikdy, ale v tomto případě, nebo snad právě v tomto případě, nemůže být pravda.

Existuje řada seriózních oponentů „skeptiků“ či „popíračů“, jak jsou občas militantními alarmisty (či „oteplovači“) nazýváni lidé s odlišnými názory na věc. Jedním z nejvýznamnějších z nich je v dnešní celosvětové diskusi na toto téma profesor Ian Plimer, který je vážným vědcem uznávaným jak v domovské Austrálii, tak na celém světě. Je profesorem na univerzitách v Adelaide a v Melbourne a je nejznámějším geologem ve své zemi. Za svou takřka půlstoletí trvající akademickou dráhu publikoval více než stovku vědeckých knih a studií. [1]

V posledních letech začal svými texty mířit i na širší čtenářskou obec. Reagoval tím na to, že jednu z jeho vědních disciplín

– vědu o Zemi – si přivlastnili lidé stojící mimo vědu, kterým v tom však asistovali vědci, kteří dávají přednost vystupování v televizi, užívání si postavení celebrit, slávy a přepychového života před prostým, vážným a finančně méně vděčným životem badatele. Pochopil rovněž důsledky, které to všechno má. Pochopil, že klimatologie se proměnila ve služku doktríny globálního oteplování, která však není vědou, nýbrž ideologií, ne-li náboženstvím, a která si z klimatologické vědy vybrala jednu triviální hypotézu, že člověk svými emisemi CO₂ „reguluje“ klima. Tato jednoduchá teze má být důkazem, že rostoucí emise CO₂ z lidské činnosti zvyšují teplotu Země.

Klimatologie se proměnila ve služku doktríny globálního oteplování.

Jako seriózní vědec, který studoval fluktuace globálního klimatu nikoli v rámci stovek nebo tisíců, nýbrž v průběhu milionů let, profesor Plimer ví, že za změnami globálního klimatu jsou jiné mechanismy a že pokud lidmi produkované emise CO₂ vůbec nějaký vliv mají, pak je velmi malý a téměř zanedbatelný.

Není pochyb, že vědecká diskuse na toto téma je stále otevřená, avšak veřejná a politická debata byla předčasně uzavřena a prohlášena za „rozhodnutou“. To vedlo profesora Plimera k tomu, že přešel z čistě vědeckých diskusí na širší veřejné fórum a pustil se do polemiky s doktrínou globálního oteplování a jejími přívrženci i mimo čistou vědu. Jeho kniha *Heaven and Earth* (Nebe a Země) z roku 2009 měla celosvětový úspěch a ovlivnila veřejnou diskusi v mnoha zemích, zejména v „jeho“ Austrálii. Hodně jsem se z ní dozvěděl a cítil jsem se poctěn, když jsem byl požádán, abych na její zadní stránku obálky napsal své doporučení. V něm jsem – mimo jiné – uvedl, že „kdy-

bych měl možnost číst knihu profesora Plimera dříve, než jsem napsal tu svou, byla by má vlastní kniha [2] na toto téma lepší.“

Za změnami globálního klimatu jsou jiné mechanismy a že pokud lidmi produkované emise CO₂ vůbec nějaký vliv mají, pak je velmi malý a téměř zanedbatelný.

Kniha *Heaven and Earth* je, jak naznačuje její podtitul *Global Warming: The Missing Science* (Globální oteplování a chybějící věda), velmi profesionálně napsaný a složitě propracovaný text, který je nutné nejen číst, ale i studovat. Není tedy snadno přístupný každému čtenáři. Profesor Plimer proto napsal její pokračování, přeložené do češtiny pod názvem *Konec poplašných zpráv o Modré planetě*. Už sám titul naznačuje, že kniha není vědeckým textem a že je – jak napovídá její podtitul – „průvodcem po klimatických změnách pro školáky, rodiče a lidi z ulice“. Taková forma argumentace je velmi potřebným příspěvkem k celosvětové debatě o tomto problému. Jen se bojím, že pro děti – i přes veškerou svou jednoduchost – tento text není.

I tuto knihu je zapotřebí nejen číst, ale i studovat. Investice do jejího čtení a studia každému z nás přinese velmi mnoho. Profesoru Plimerovi musíme za tento jeho netradiční přístup v oboru popularizace vědy poděkovat. Tato kniha se jistě stane významným příspěvkem k této diskusi i v naší zemi.

Poznámky:

[1] Příspěvek prof. Plimera k tomuto tématu v češtině již existuje. Přispěl do festschriftu „Václavu Klausovi“ (Fragment, 2011) článkem s názvem „Změna klimatu způsobená člověkem? Proč jsem skeptik.“

[2] *Modrá, nikoli zelená planeta. Co je ohroženo, klima, nebo svoboda?* Dokořán, Praha 2007. ■

Nakladatelství **Fragment** nabízí knihu australského geologa **Iana Plimera** „Konec poplašných zpráv o Modré planetě“. První kapitola vysvětluje, proč bychom měli být skeptičtí ke globálnímu oteplování způsobenému člověkem. Druhá část diskutuje vědu a antivědu. Třetí část zkoumá povahu oxidu uhličitého. Čtvrtá část rozebírá teplotu na Zemi. Pátá část ukazuje, jak se nechat vyloučit ze školy. Šestá část nabízí sto a jednu otázek pro učitele. Předmluvu ke knize napsal prezident **Václav Klaus**. 184 stran.

objednávky na:
www.fragment.cz

* Předmluva ke knize Plimer, I.: Konec poplašných zpráv o Modré planetě: Praha, Fragment 2013.

ZPRÁVA ZE SEMINÁŘE

Margaret Thatcherová (1925–2013)

V úterý 23. dubna 2013 uspořádal Institut Václava Klause vzpomínkový seminář „Margaret Thatcherová (1925–2013)“. Na panelu vystoupili předseda správní rady IVK prezident Václav Klaus, poslanec Evropského parlamentu Hynek Fajmon a politolog, nakladatel a publicista Alexandr Tomský. Akce se těšila mimořádnému zájmu odborné i laické veřejnosti.

Podle **Václava Klause** byla Margaret Thatcherová – spolu s Ronaldem Reaganem – nejvýznamnějším světovým politikem poslední čtvrtiny 20. století. Změnila svou zemi, změnila svět a výrazně promluvila i k naší části světa, tedy ke střední a východní Evropě. Prezident připomněl pohřeb Thatcherové, na němž chyběly současné i minulé špičky ze západní Evropy. Na jejím pohřbu vedle sebe seděli čtyři poslední ministerští předsedové Velké Británie, kteří ji v této funkci následovali – John Major, Tony Blair, Gordon Brown, David Cameron. Po žádném z nich však v dějinách žádný „ismus“ nezůstane. Thatcherismus pojmem je a jím i zůstane. Václav Klaus připomněl osobní setkání s Margaret Thatcherovou, např. její návštěvu Prahy v roce 1990, kdy při setkání čtveřice M. Thatcherová, Václav Havel, Marián Čalfa a Václav Klaus na britském velvyslanectví pronesla: „Každý prezident a premiér vždy musí stát za svým ministrem financí.“ Pro Pražany nezapomenutelné bylo i odhalování sochy Winstona Churchilla dne 17. listopadu 1999 v Praze na Žižkově.

Hynek Fajmon zdůraznil, že význam Margaret Thatcherové je mimořádný a to nejen pro samotnou Británii nebo Evropu, ale pro celý svět. Rok 1989 by nebyl možný bez roku 1979. Margaret Thatcherová nebyla zvolena do Dolní sněmovny dvakrát – v roce 1950 a 1951. Posléze byla zvolena do britského parlamentu celkem devětkrát a v Dolní sněmovně pobyla celkem 33 let. V roce 1975 byla zvolena vůdkyní Konzervativní strany a v roce 1979 premiérkou. Thatcherová byla nejen první ženou v čele britské vlády, byla rovněž první ženou v čele jakékoli vlády v G7. Až do roku 1979 se zdálo, že „pochod k socialismu“, který předpovídal Joseph Schumpeter, je nezadržitelný. Po vítězství Thatcherové a Reagana bylo najednou všechno jinak. Thatcherová ukázala, že státní vlastnictví je neefektivní, a proto musí být odstraněno v co největší

míře. Program privatizace se do konce 80. let stal jedním z největších britských exportních artiklů.

Alexandr Tomský ukázal, že Margaret Thatcherová vzkřísila laissez faire a imperiální Anglii. Měla instinkt zdravého rozumu. Obnovila klasický liberalismus 19. století, založený na objevu a pravidlech svobodné tržní ekonomiky. Radikálně snížila sociální výdaje státu i daně, zvláště jejich progresi. Neméně radikálně snížila i majetek státu – privatizovala všechny státní podniky včetně veřejných monopolů (aerolinie, voda, plyn, elektrárny, doly). Byla neuvěřitelně pracovitá a měla odvahu celý rok bojovat s hornickými odbory. Zásadní byl projev v Bruggách, kde ukázala, že stát se plete do trhu, dirigismus a centralizace Evropského společenství připomínají utopické dalekosáhlé cíle, plánování na věčné časy. Když ji shodil vlastní kabinet, byla nepopulární. Chtěla zavést jednotnou lokální daň z hlavy, aby neplatili jen majitelé pozemků a nemovitostí, což jí nakonec zlomilo vaz.

Prezident Václav Klaus vyzdvihl kazatelství Margaret Thatcherové. Železná lady byla tvrdá jen v politickém souboji, v lidském kontaktu byla naopak milá a pozorná. Klaus ocenil její privatizační program, i když úkol po listopadu 1989 byl daleko vážnější – privatizovat totálně zestátněnou ekonomiku. Po skončení politické kariéry byla Thatcherová frustrovaná, prožívala pocit trpkosti, protože neprohrála žádné volby, ale smetla ji vlastní politická strana. Je zásluhou Thatcherové, že vrátila Adama Smitha do Británie.

V diskusi Jiří Weigl připomněl geopolitické uvažování Thatcherové, kdy britská premiérka vystoupila v roce 1990 jako odpůrkyně sjednocení Německa, neboť očekávala, že role Británie bude marginalizována. Karel Dyba připomněl roli Keitha Josepha v Centru pro politické studie (Centre for Policy Studies), které Thatcherová zakládala v roce 1974 jako alternativní zdroj politických iniciativ vůči oficiálnímu stranickému think tanku Konzervativní výzkumné centrum. Podle Iva Strejčka je ironií osudu, že Thatcherová podporovala společný trh, který nakonec vedl ke gigantické harmonizaci.

Hynek Fajmon věří, že jednotný akt z roku 1986 byla ještě správná myšlenka. Volný pohyb zboží, služeb, lidí a kapi-

tálu byl v zásadě liberalizační krok, teprve později se evropská integrace pokazila. Kdyby dnes nebyla Británie v EU, byla by to katastrofa. Alexandr Tomský vyzdvihl ohromný úspěch jejich paměti „Umění vládnout“. Margaret Thatcherová neprohrála, budoucnost ukáže, že měla pravdu. Václav Klaus označil jednotný akt za počátek konce, regulační, harmonizační a unifikační krok, který se svobodou nemá nic společného.

Je překvapivé, že žádný z řečníků nepřipomněl zásluhu Thatcherové na snížení inflace, která ve Velké Británii v 70. letech dosahovala kolem 20% ročně. Snížení inflace bylo hlavním cílem thatcheristické hospodářské politiky. Snahu po větší nezávislosti centrální banky však premiérka odmítla s odvodněním, že vláda je schopna při odpovědné politice inflaci zvládnout i bez nezávislé centrální banky. Díky Thatcherové se rovněž Británie nepřipojila k ERM. V roce 1992 byl proti libře podniknut na měnových trzích úspěšný útok. Majorova vláda po marné snaze udržet kurz nakonec na další boj rezignovala a libru z ERM stáhla. Margaret Thatcherové se tak dostalo pozdě, ale přece určitého zadostiučnění.

Margaret Thatcherová ukázala, že bojuje o ideály a ne o místo v parlamentu. Politika v jejím podání byla bitvou mezi pravdou a lží. V jejím myšlení neexistoval kompromis mezi těmito dvěma póly. Její zásluhy na posílení svobody jedince, liberální demokracie, tradiční rodiny a oslabení paternalistického státu jsou zásadní. Místo Margaret Thatcherové v politických dějinách 20. století je věčné.

ML

POLITICKÝ KOMENTÁŘ IVK

Kam povede katolickou církev „obamovský“ papež?

Katolická církev a s ní i věřící na celém světě dnes žijí v atmosféře plné očekávání, která nejsou nepodobná očekáváním Američanů po zvolení Baracka Obamy prezidentem USA v roce 2008. Zajímá to ale nás všechny, protože se to dotýká celé naší civilizace.

Tak jako zvolení prvního prezidenta barevné pleť Obamy bylo pro Ameriku jistým psychologickým mezníkem, stejně přelomovou se zdá být v tomto případě – alespoň pro katolickou církev – skutečnost, že se novým papežem poprvé nestal kandidát pocházející z Evropy, nebo ze „Starého světa“, ale kardinál ze vzdáleného Buenos Aires. Tak jako Obama symbolizuje soumrak tradiční bílé protestantské Ameriky, symbolizuje papež František konec staletí trvající evropské převahy v katolické církvi.

Můžeme sice tvrdit, že Argentina, odkud nový papež František pochází, je nejvzpěšnější latinskoamerickou zemí a že František je de facto Ital pouze narozený v Latinské Americe, takže o velkou změnu nejde, ale první kroky nového papeže ukazují, že o změnu velkou naopak jde a že podobnost s Obamou může být větší, než naznačuje netrardiční původ.

Po mainstreamově konzervativním Janu Pavlu II. a vyhraněně konzervativním Benediktu XVI. nyní přichází latinskoamerický jezuita přinášející s sebou na papežský

stolec zkušenost latinskoamerických sociálních konfliktů a problémů, radikálně levicové „církev osvobození“ a všeobecné protikapitalistické atmosféry či alespoň rétoriky, která na tomto kontinentě stále dominuje. Nejen jeho rodná Argentina a sousední země, ale i celý evropský levicový mediální a politický mainstream jsou proto osobou a prvními gesty nového papeže nadšeny.

Změna. To je – zdá se – poselství nového papeže. Nikoliv trvání na tradici a kořenech víry, jak hlásal jeho předchůdce. Ne každý jednotlivec bez ohledu na jeho společenskou pozici a ne jeho individuální spása má být hlavním posláním papežské mise. Papežovou volbou je na odiv dávána preference chudých, slabých a nemocných. I papež má být jenom jedním z nás, prvním v čele církve sloužící potřebným. Jedině to prý může zastavit slábnutí a rozklad církve v moderní společnosti. Jako bychom k tomu slyšeli slavné obamovské „Yes, we can.“

Zdá se, že březnové konkláve vyslyšelo politickou objednávku a že se i katolická církev připojuje k levicové etatistické vlně, která dnes dominuje v USA a která dávno plně ovládla západní Evropu. Latinská Amerika před půl stoletím poskytlá příklad, že katolicismus lze smířit i s krajním marxismem. Proč církvi nedat nový smysl

a nepřiblížit ji lidem jako v podstatě megarcharitativní globální organizaci sui generis? Osobně skromný, sociálně citlivý a tradice bořící papež František proto vzbuzuje takové nadšení právě v ideově a nábožensky vyprahlé Evropě.

Tam, kde však má církev více síly a se společností reálně žije - jako je tomu v sousedním Polsku – tam, zdá se, idea církve jako pouhé charity naráží na odpor. Svědčí o tom protestní prohlášení polského episkopátu z nedávných dnů.

Papež František je asi potvrzením faktu, že jedna éra v historii katolické církve definitivně skončila. Byla to éra, kdy církev v naší části světa získávala autoritu bojem proti sociálním experimentům evropských totalitních režimů a obranou individuální svobody. Taková církev však nemá mít v éře multikulturalismu, evropského sociálního inženýrství a konfiskace úspor bohatým místo.

Nyní půjde o to zapojit i katolickou církev do fronty míru a pokroku. Nepochybně se to podaří, ale možná, že potom i naše církev bude muset to, co získá v současných restitucích, věnovat potřebným. Možná že to pro někoho bude hořké, ale osud církevního majetku se tak alespoň pěkně dialekticky zavřeší.

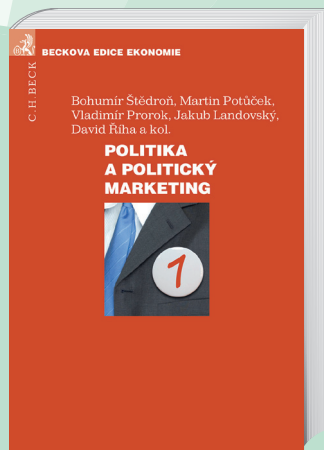
Institut Václava Klause, 3. dubna 2013

Nakladatelství C. H. Beck

BOHUMÍR ŠTĚDROŇ A KOL.

Politika a politický marketing

- Politika a společnost
- Politický marketing a management v moderní společnosti

- Historický vývoj politického marketingu
- Lobbying
- Případové studie (např. Politický marketing ve Velké Británii, Kampaň pro přímou volbu prezidenta ČR)

Brožované,
obj. č. BEK 47

IRENA JINDŘICHOVSKÁ

Finanční management

- Časová hodnota peněz, riziko a výnos
- Financování obligacemi, akciové financování
- Dlouhodobé financování hybridními instrumenty
- Krátkodobé financování a řízení pracovního kapitálu, a další
- Slovníček finančních termínů

Brožované,
obj. č. BEK 53

Publikace lze výhodně objednat v eShopu
Nakladatelství C. H. Beck

<http://eshop.beck.cz>

